

Ölüm pursadynda adam näme duýýar?

Category: Geň-taňsy wakalar, Kitapcy, Medisina, Nukdaýnazar

написано kitapcy | 22 январа, 2025

Ölüm pursadynda adam näme duýýar? ÖLÜM PURSADYNDA ADAM NÄME DUÝÝAR?

*«Ýatyr erdim bisterde, nägäh Ezraýyl geldi,
Bilbil tilim baglanyp, gyzyl ýüzlerim soldy,
Ýüz müň jepa-jebr ilen jismimden janym aldy,
Dünýäni puç geçirdim, barça armanym galdy,
Geldi ölüm nyşany, ajal gamhana geldi.»*

Magtymguly PYRAGY.

Bedeniň ölümlidigine (wagtlaýyndygyna) we ruhuň ölümsizdigine (bakydygyna) ynanmak ölümden soňky ýaşaýşa bolan ynanjy kemala getirýär. Bu ynanja görä, ölüm – ruhuň terk edip gitmegini aňladýar. Emma ölüm başa gelmänkä ruhuň wagtlaýyn bedenden çykyp bilýändigine köp kişi şaýatlyk edýär. Bedenden çykan ruh ahwalatyny başdan geçirdim diýýänleriň sany barmak бүкүп sanardan kändir. Oksford uniwersitetinde geçirilen bir barlagda talyplar bilen sorag-jogap alşylanda, olaryň 34%-i bular ýaly ahwaly başdan geçirendiklerini aýdypdyr. Hususanam Ernest Hemungueý, Artur Koestler, Wirjiniýa Wulf,

D.H.Lawrensiýa ýaly birnäçe meşhur ýazyjy hem şuna meňzeş ahwalaty başdan geçirendigini aýdypdyrlar.

Bular ýaly ýagdaý durmuşda köplenç howp-hataryň içinde ýaşayanlaryň başyna gelipdir. Mysal üçin lukmanlar ýüregagyrysý tutan adama em edende, öz-özünü we lukmanlary ýokardan synlaýan ýaly bolanlar bar. Ýa-da gark bolmak howpy abanan kişi huşuny ýitirende, käbir adamlar özlerini halas edenleriň ähli hereketlerine «tomaşa edendiklerini» aýdýar. Bular ýaly duýgyny başdan geçirenleriň aýtmagyna görä ruh bedenden çykan wagtynda lezzet beriji duýgy döräpdir, emma bedenlerine dolanmak üçinem jöwlan urupdyrlar. Munuň asuda we düýşpisint ýagdaýda bolup geçýändigini üçin, şeýle ahwalatlar hyýaly ganatlanma ýaly bir ýagdaýy döredýär.

■ Ruhun bedenden aýrylmagy nähili bolup geçýär?

Adam organizminden daşarky ýaşayyş adatdan daşary paranormal hadysamy, ýa-da dartgynlylyk ýagdaýyndaky beýniň goýberýän hatasymyka? Munuň jogabyny, elbetde, alnyp barylan birnäçe ylmy-barlag işlerine esaslanyp berse bolar. Bu babatda öňe sürülýän başga bir pikir hem şeýleräkdir: bir adam öljek bolup durka, käte ýakynlarynyň birine ruh görnüşinde görünýär. Şolar ýaly ruh görnüşindäki keşp ölen bende münlerçe kilometr daşlykda bolsa-da görnüp bilýär we ony köplenç hakyky bolşundan tapawutlandyrmak kyn bolýar, şonuň üçin hatda görnen keşbi hakyky adamyň özüdir öýdýär. Soň-soňlar keşbi görnen kişiniň edil şol wagtda başga bir ýerde ölendigi mälim bolýan wagty birnäçe gezek gabat geldi.

Asly şweýsariýaly dünýä belli amerikan psihology Elizabet Kýubler-Rossyň ölüm ýassygynda ýatan näsaglar boýunda geçiren barlaglarynyň netijesi ölüm bilen baglanyşykly düşüňjelerde öwrülişik döretdi.

Öljegini bilip duran näsaglaryň başdan geçirýän baş stadiýasy bolan inkär etme, gaharlanma, diri galmak üçin bir zatlary etme, depressiýa we ölmüne kaýyl bolma etaplaryny medisina ylmyna girizen Kýubler-Rossdyr. Ýaşan döwründe dini ynançlara perwaýsyz bolan Ross münlerçe näsag boýunça geçiren ylmy

tejribeleriniň soňunda ölümden soňra ýaşaýyşyň bardygyna gutarnykly ynanmaly bolupdyr. Ol bu baradaky geçiren barlaglaryny şeýle gürrün berýär: «Hanyň Şwars hassahana getirilende öljek bolup durdy. Ol sowatsyz, öý hojalykçy aýaldy. Onuň rak keseli ötüşen ýagdaýdady. Lukmanlar ony halas etmäge çytraşýardylar. Şeýle-de bolsa, ol ähli dirilik alamatlaryny ýitiripdi, medisina taýdan alanda öli ýagdaýdady. Muňa garamazdan lukmanlar tutuş kyrk baş minutlap ony halas etjek bolup jan etdiler. Şwars soň maňa şol pursatda ruhunyň göwresinden sypyrylyp aýrylandygyny we öz ýatan düşeginiň bir-iki metr ýokarsynda durup, lukmanlarynyň bedenine em edişini synlandygyny gürrüň berdi. Hatda ol lulmanlaryň özara gürrüňlerini hem eşidipmiş. Ol bar güýjüni jemläp lukmanlara beýdip oturmagyň gereginiň ýoklugyny aýtmaga çalyşypdyr, emma diýip oňarmandyr. Ony gutarnykly öldi hasaplanlaryndan soň gaýtadan ruhy göwresine giripdir. Ol bu wakadan soň ýene birýarym ýyl ýaşapdyr we bolup geçen wakalara teý düşüňip bilmän, özüni dälirändir öýdüpdir.

– Bu hadysa lukmanlar bilen meniň aramda jedelli meselä öwürüldi. Hemmeler meniň üstümden gülýärdi. Men bolsa olara gepimi düşündirjegem bolup durmadym. Ýöne bir zady welin, anyk bilýärdim: olam bu meselede entek bilmeýän zatlarymyzyň köplügidi we her bolup geçýän hadysany seljermegimizim gerekligidi. Soň-soňlar birnäçe wakanyň gözli şaýady boldum. Agyr awtoulag heläkçiligine uçrap reanimasiýa giren bir adam halas ediş toparynda näçe adamyň barlygyny we özüni nähili ýagdýda halas edendiklerini arkaýyn gürrüň berip bilýärdi. Başga bir awtoulag heläkçiliginde agyr ýük daşajy kamazyň aşagynda galyp ähli ýaşajy alamatlary berbat bolan görgüli özüni basgylan kamazyň döwlet belgisini aýdyp beripdi.

Bulary gürrüň beren adamlar belli bir wagtdan soň arkaýynlaşýandygyny aýdýarlar. Hadysanyň täsin tarapy, ölüme gylpaýy aralyk galan pursatynda bolup geçýän bu wakalarda olar özlerini diýseň ýeňil we sagdyn duýýarlar. Mysal üçin goly gopan biri endamyndan synasy aýrylanda hiç hili yza duýanok. Birnäçe ýyllap kolýaskada oturan adam bedenden daşgyn synanşygy wagtynda ýörändigini we tans edendigini aýdypdy.

Bedenlerinden aýrylandan soň başdan geçirýän wakalary bolsa hemmesinde birmeňzeş. Ýerasty geçelgä (tunele) meňzeýän bir ýere girilýär. Ol daglaryň arasyndaky bir jülge ýa-da deňiziň kenary-da bolup bilýär. Munda megerem, dürli-dürli medeniýetden gelenler üçin dürli-dürli simwollar bar bolmaly. Alysda ullakan we gözüňi gamaşdyryp barýan nurly ýagtylyk şöhle saçýar we bu ýagtylyga bakan ýöremäge çalşylýar. Bu ýagtylyk muny başdan geçirenleruň dini ynanjyna görä dürli-dürli düşündirilýär. Ol ýagtylyk Hudaýyň özi bolmagam ahmal, ýa-da onuň dostlary bolan pygamberlerdir welileriň mekany bolmagy-da mümkin, ýa bolmasa spiritual energiýa hem bolup biler. Ýöne ýagtylygyň gelyän tarapynda welin, bize garaşýan we bizden has öň bakyýete göçen hossarlarymyzyň bardygyny duýmak kyn däl.

Ölüm bilen ýüzbe-ýüz bolan adamlaryň gürrüň berýän bu ölümlü epizodlary olary rahatlandyrýar we ölümi aňsatlyk bilen garşylamaklaryny amala aşyrýar.

■ Bu beýinleriň eýesine garşy oýnaýan we goranyş güýjüni pugtalandyrýan hem-de ölümi garşylaýyşy aňsatlaşdyrýan psihologiki ahwalmy? Ýa-da hakykatdanam olar bu gürrüň berýän zatlaryny başdan geçirýärlermikä?

Munuň takyk jogabyny bermek mümkin däl. Bize mälim bolan wakalardan biri-de baptist ynançly biriniň geçiren heläkçiligi netijesinde başdan geçiren hadysasydyr. Ölüm howply heläkçilik başyna inen Don Piperiň bedeninde diri galmaga hiç hili umyt tapmadyk lukmanlar, ekspert-lukmanyň gelip görerine çenli jesediň üstüni örtüp goýýarlar. Hatda bir ruhany Donuň başujyna geçip, onuň üçin doga okaýar. Az wagtdan soň Don hem ýatan ýerinden ruhana goşulyp, doga okap başlaýar.

Gözlerine ynanmadyk lukmanlar Don Piperiň şondan bir sagat töweregi wagt öň öldi hasap edilendigini aýdýarlar. Başyndan geçiren wakalaryny soňra «Togsan minutlap uçmahda» atly bestsellere öwürülen kitabynda beýan eden Don Piper öň dünýäde hiç mahal diňlemedik aýdym-sazlaryny eşidendigini, başga-da gowy adamlary görendigini we diňe gowy zatlary pikir

edendigini gürrüň berýär.

Has geň galmaly ýeri, şeýle wakalary başdan geçirenleriň arasynda ruhynyň bedeninden çykandygyny aýdýan kişileriň bir bölegi haýsydyr bir kesel bilen kesellänler däl ýa-da başyna howp inenler däl. Tut ýaly sag adam günüň islendik sagadynda-da bular ýaly wakany başdan geçirip bilýär. Hatda miny öz erk-ygtyýarlygynda islän wagty amala aşyryp bilýänleriň bardygy hem öňe sürülýär. Muhammet Münewweriň «Mäne babanyň keramatlaryndan rowaýatlar» atly kitabynda öz janyny meýletinlik bilen Ezraýyla tabşyryan derwüşler barada şeýle geň-enäýy hadysalardan söz açylýar.

Parapsiholog alym Çarlz Tart kämahal jaýyň potologyna galyp, öz-özüne syn edýändigini aýdýan bir ýaş gyzyň aýdýanlaryna esaslanyp, muny tejribe edip gördi. Parapsihologiki laboratoriyada geçirilen bu synagda gyza beýin tolkunlaryny şekile geçirýän EEG abzaly dakylp, kellesiniň iki metr ýokarsyndaky tekjäň ýazgysyny okamak tabşyryldy.

Baş gije-gündizläp geçirilen bu synagda ýaş gyz her gije ruhynyň bedeninden çykýandygyny duýýandygyny aýdypdyr, emma tekjedäki ýazgyny diňe başinji gije okap bilipdir.

Şular ýaly wakany başdan geçirdim diýýänler bilen başga-da birnäçe synaglar geçirildi. Netijede, şeýle pikirleri öňe sürýänleriň aldamaýandyklaryna az duşulmak bilen birlikde, düýpli ýok hasap edip bolmaýandygy sebäpli baglanyşdyryjy netije hem gazanyp bolmady.

Alymlaryň geçiren barlaglary beýniniň ölüm pursadynda çakdanaşa derejede oýanyandygyny görkezdi.

“Proceedings of the National Academy of Sciences” atly žurnalda çap edilen ylmy makalalaryň birinde Miçigan uniwersitetiniň alymlary laboratoriya şertlerinde syçanlar boýunça barlag geçirenlerinde, ölüm pursatynda beýin tolkunlarynyň köp mukdarda herekete geçýändigini subut etdiler.

Barlaglara ýolbaşçylyk eden Jimo Borjigin beýin tolkunlaryndaky ýokary galyşyň adamlarda aň deresiniňem ýokarlanmagyna getirýändigini aýtdy. Borjigin bu barada şeýle diýdi:

– Adamlaryň köpüsi ýüregiň togtamasy we beýnä gan aýlanyşyň durmagy diýip bilýän kliniki ölümde beýniniň ýa-da azdä-kände işleýändir, ýa-da hiç hili işlemeýändir öýdýärler. Emma biziň geçiren barlaglarymyz ýagdaý güman edilişi ýaly dældigini görkezdi. Syçanlar boýunça geçirilen barlaglarda ölüm pursatynda beýniniň iň ýokary derejede işjeň ýagdaýa girýändigini subut edildi. Beýin ölüm deý haçan geljegi näbelli ýagdaýlarda iň ýokary derejede herekete geçýär. Hut şunuň özi hem Keramatly Gurhanyň «Ynsanlar ukudadyr, ölenden soň oýanarlar» diýen aýatynyň manysyny tirmek üçin iň janly mysal bolsa gerek.

Synag döwründe laboratoriya şertlerinde ýürek sançmasy geçirer ýaly edilen syçanlaryň beýnisiniň işjeňligi elektroensefalogram (EEG) arkaly gözegçilik edildi. Beýin işjeňliginiň we huş derejesiniň barha ýokarlanmagy ölüm-den dönen adamlar tarapyndan aýdylýan göz gamaşdyryjy nurly ýagtylyga uçramagyna, geçip giden ömrüniň kinolentasy ýaly gözüniň önünden geçmegine, özlerini bedenlerinden daşarda duýmaklaryna ýol açyp biler. Bu synag barlagy bize ölümiň bosagasyndan yzyna dolanyp gelenleriň gürrüň berýän wakalaryna düşünmäge we düşündirmäge şert döredýär. Ölüm-den dönen käbir adamlar, ýaňam belläp geçişimiz ýaly, ap-ak ýagtylyk görýändigini aýdýarlar. Bu bolsa adamlaryň beýnisiniň görüş korteksini (височная доля) çakdanaşa ýokarlandyryp bilýär. Şeýle-de, ölen syçanlaryň görüş korteksiniň göni üstündäki beýin kysymlarynda gamma tolkunlarynyň ýokarlanýandygyna şaýat bolundy. Pes derejeli tolkunlar bilen gamma tolkunlaryň tapawudy deňeşdirme arkaly gözegçilik edilende görüş we duýuş derejesiniň ýokarlanýanmagyna sebäp bolýandygy görüldi.

«Ölüm-den soň näme bolýar?» atly kitabyň awtory Sam Parniya we ölüm-den soňky «hakydany» seljeren hünärmenler bir pursatlyk ölüm üçin o dünýä «syýahat edip» gelen adamlaryň berýän gürrüňlerine ylmy nukdaýnazardan düşündiriş bermäge çalyşýarlar.

Ölüm-den yza dolanyp gelenleriň 10-20% töwereginiň huşlarynyň dowamly açyk ýagdaýda bolýandygyny, bir böleginiň bolsa jygba-jygly pursatlarda lukmanlary jaýyň potologyndan synlaýandygyny

aýdýan Parniýa sözünü şeýle dowam edýär:

– Adam ölen wagtynda beýnisindäki gan aýlanyşygy-da togtayar we beýin öz ýerine ýetirmeli funksiýalaryny ýerine ýetirmegini bes edýär. Şol sebäpli huşuň aýk ýagdaýda galmagy hernäçe ynandyryjy bolmasa-da, hekimleriň gan aýlanşygyny täzedan herekete girizjek adatdan daşary tagallalary ujypsyz hem bolsa huş ýagdaýyny jedelleşmäge şert döredýär.

Ylym pulsyň togtamagy bilen birlikde ölümiň amala aşýandygyny düşündirýänem bolsa, geçirilýän ylmy barlaryň esasy gyzyklanýan zady: ýüregiň durmagyndan we öýjükleriň ölüp başlan wagtyndan soň beýnide nämeleriň bolup geýänligini öwrenmekdir. Meselem, pulsyň düşmegi bilen birlikde kislorod mukdarynyň nähili ölçege we nähili tizlikde üýtgeýändigini ölüm prosesini kesgitleýän möhüm faktordyr. Sankt-Peterburg döwlet tehniki uniwersitetiniň fizika boýunça professory, tehniki ylmlaryň doktory Konstantin Korotkow: «Energiýa hemme zadyň özenidir. Aýk-huşuňyz we bedeniňiz energiýa arkaly hereket edýär. Biz ýagtylygyň bir bölegidir» diýýär. Ol kirlan effekt tilsimini kompýuter tehnologiýasyna ornaşdyryp kämilleşdiren abzallary arkaly göwreden çykýan energiýanyň reňkli ýagdaýda şeýle geçmegini üpjün etdi. Kompýutere çatylan kamera bilen adam organizminiň energiýa fotosuratyny düşürüp bolýar. K.Korotkow ölümden soň energiýanyň üýtgeýändigini barada gadymy kitaplarda gaty kän mysallaryň bardygyny aýdýar:

– Ölüleriň eliniň barmak ölçeçlerini aldyk. Diri gezip ýören adamlaryň eli bilen deňeşdirende, ölen adamlaryň barmagyndan çykýan şöhle tapawutlydy. Soňra dürli sebäpler bilen ölen adamlaryň arasynda tapawut barmy, ýok? Bu sowala jogap agtardyk. Garrylaryň ýa-da ölüme taýýar ýagdaýda ölenleriň grafigi pesde, bimahal ölenleriň bolsa grafigi ilki çakdanaşa ýokary, birdenem peselýär. Öz janyna kast etme, jenaýatyň pidasy, gark bolma sebäpleri bilen ölenlerde bolsa diýseň güýçli işjeňligiň bardygyny takykladyk. Jenaýatyň pidasy bolup ölenler bilen öz janyna kast edip ölenler hem öz arasynda tapawutlylyk görkezýär. Bu ölüm abzalynyň kömegi arkaly birnäçe ölümiň sebäbi jenaýatmy ýa öz janyna kast etmemi,

derhal anyklap bolýar. Aýratynam, şol sanda öz janyňa kast etme barada ylahy kitaplarda we dürli ynanç sistemalarynda aýdylýanlaryň aňyrsynda ýatan sebäplere göz ýetirdik. Bu barlarlar öz janyna kast edenleriň näme üçin buthananyň gonamçylygynda (musulmançylykda jynaza okalmaýan ýerleri bar - t.b.) jaýlanmaýandygynyň syryny açdy. Çünki gonamçylyklar buthana ýakyn ýerde bolýar we öz janyna kast eden adamyň energiýasy çakdanaşa işjeň ýagdaýda herekete geçýär.

Internet maglumatlary esasynda taýýarlandy. Geň-taňsy wakalar